

Olsztyn, 27 listopada 2024 r.

WOPN.611.37.2024.KP

**Szanowny Pan
Adam Czajkowski
Dyrektor Regionalnej Dyrekcji Lasów
Państwowych w Olsztynie**

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Olsztynie po szczegółowej analizie przesłanego pisma znak: ZS.6004.19.2022 z 7 listopada 2024 r., projektu planu urządzenia lasu (dalej PUL) wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko (dalej POŚ) dla Nadleśnictwa Nowe Ramuki na lata od 1 stycznia 2025 r. do 31 grudnia 2034 r., nie wnosi uwag do ww. dokumentu.

Na wstępie należy zaznaczyć, że tut. organ pismem znak: WOPN.611.12.2023.KP z 10 stycznia 2023 r. uzgodnił zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko dla projektu planu urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Nowe Ramuki na okres od 1.01.2025 do 31 grudnia 2034, określając łącznie 14 warunków niezbędnych do przeprowadzenia właściwej oceny PUL na komponenty środowiska przyrodniczego. Pierwszym zatem elementem oceny przesłanej dokumentacji było określenie jej zgodności z ww. zakresem stopnia szczegółowości. Analiza zapisów przesłanej dokumentacji wykazuje zgodność z warunkami zawartymi w ww. piśmie.

W następnej kolejności przeanalizowano wpływ zaplanowanych prac gospodarczych w tym przede wszystkim użytków rębnych na chronione prawem rośliny, zwierzęta, grzyby oraz 4 obszary Natura 2000 znajdujące się w granicach Nadleśnictwa Nowe Ramuki – tj. Puszcza Napiwodzko-Ramucka PLB280007, Dolina Pasłęki PLB280002, Ostoja Napiwodzko-Ramucka PLH280052 oraz Rzeka Pasłęka PLH280006. W tym celu wykorzystano pliki shape file przedstawiające m.in. warstwę cięć (użytki rębne, przedrębne), warstwę walorów (rozmieszczenie gatunków chronionych) oraz warstwy przedstawiające rozmieszczenie przedmiotów ochrony wykonane na potrzeby Planów Zadań Ochrony dla ww. obszarów Natura 2000. Ww. warstwy nałożono na siebie w celu zidentyfikowania rzeczywistych kolizji zaplanowanych zabiegów z konkretnymi stanowiskami gatunków chronionych.

Należy zaznaczyć, że rębnie złożone (II, III, IV wraz z uprzętającymi) – rębnia IVD oraz IVDU stanowią ponad 84% wszystkich planowanych rębni. Zastosowanie tego typu zabiegów umożliwia zróżnicowanie struktury wiekowej i gatunkowej. Wydłużenie okresu oddziaływania daje możliwość lepszego dopasowania do naturalnych faz rozwojowych drzewostanów, co z kolei pozwala uzyskać typ drzewostanu właściwy dla danych warunków siedliskowych oraz gospodarczo pożądaną. Rębnie złożone pozwalają na zmniejszenie potencjalnie negatywnego oddziaływania z jednoczesnym umożliwieniem przemiany pokoleń

zbliżonej do naturalnych faz przemian drzewostanu, co zapewni w terminie długookresowym zachowanie stanu sanitarnego oraz koniecznej przemiany pokoleniowej. Zręby zupełne na okres 2025-2034 zaplanowano na niewielkiej powierzchni 45,86 ha – stanowią niecałe 2% wszystkich rębni (0,27% powierzchni gruntów w zarządzie Nadleśnictwa).

Identyfikacja zaplanowanych zabiegów gospodarczych wraz ze stwierdzonymi stanowiskami gatunków chronionych, nie wykazała istotnej kolizji, która mogłaby wpłynąć niekorzystnie na zachowanie we właściwym stanie ochrony ich populacji. W związku z licznie występującymi na terenie Nadleśnictwa Nowe Ramuki gatunkami zwierząt (189 gatunków), roślin i mszaków (77 gatunków) nie można całkowicie wyeliminować występowania pewnych kolizji z zaplanowanymi pracami gospodarczymi. Ocena oddziaływania powinna jednak dotyczyć na ile te kolizje są istotne z punktu widzenia samego wpływu na ich lokalną populację. Jako przykład można podać zaplanowanie rębni IVD w wydzieleniu 714b i 716b i f, w którym stwierdzono muchołówkę małą (kod 182) i dzięcioła czarnego (kod 154) - tylko wydz. 714b.

Oceniając wpływ zaplanowanych prac gospodarczych na stwierdzone siedliska i stanowiska rzadkich i chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, wzięto w pierwszej kolejności pod uwagę zaplanowany charakter prac (rodzaje zabiegów gospodarczych) w miejscu ich występowania oraz prognozowany wzrost starszych klas wieku drzewostanów, który umożliwi zachowanie populacji gatunków rzadkich, związanych ze starodrzewem.

Jak podano w POŚ drzewostany ponad 100-letnie wyróżniono w 1299 pododdziałach, na łącznej powierzchni 5891,12 ha, co stanowi 37,65% powierzchni drzewostanów Nadleśnictwa Nowe Ramuki. Wśród poszczególnych leśnictw najwyższy odsetek drzewostanów ponad 100-letnich wykazują leśnictwa Przykop (14,95% wszystkich d-stanów ponad 100-letnich) oraz Muchorowo (13,86%). Duży udział posiadają również leśnictwa Rykowiec (10,93%), Grada (10,22%) oraz Pluski (10,10%). Najmniejszy udział drzewostanów ponad 100-letnich znajduje się w Leśnictwie Stawiguda – 5,72% wszystkich d-stanów ponad 100-letnich. Największa kumulacja drzewostanów ponad 100-letnich wynosząca ponad 84,40% występuje na siedliskach łęgowych, jednak ich ogólna powierzchnia pozostaje niewielkim udziałem w powierzchni ogólnej. Zdecydowanie wysokim udziałem drzewostanów ponad 100-letnich odznaczają się typy siedliskowe: lasu świeżego – 59,45%, boru świeżego – 47,73%, lasu mieszanego świeżego – 37,21% oraz boru mieszanego świeżego – 30,53%.

Należy wziąć pod uwagę znaczący udział powierzchniowy rezerwatu „Las Warmiński” w dokonywanych analizach, gdzie nie jest prowadzona tożsama z pozostałym obszarem Nadleśnictwa, gospodarka leśna. W samym rezerwacie drzewostany ponad 100-letnie stanowią 72,32%, największy udział 33,62% występuje dla siedliska lasu mieszanego świeżego – 534,11 ha, znaczącym udziałem zaznacza się również las świeży – 410,57 ha (25,85%).

Średni wiek drzewostanów ponad 100-letnich dla całego obszaru Nadleśnictwa to 138 lat, biorąc pod uwagę wyłącznie te w rezerwacie „Las Warmiński” średni wiek tej grupy to 172 lat, natomiast dla obszaru z wyłączeniem rezerwatu wiek średni dla drzewostanów ponad 100-letniach to 129 lat. Poza rezerwatem „Las Warmiński” największa kumulacja drzewostanów ponad 100-letnich wynosząca ponad 57,80% występuje na siedliskach lasu łęgowego. Występuje zmiana dla kolejnych typów siedliskowych lasu poza rezerwatem znacznym udziałem d-stanów ponad 100-letnich zaznacza się bór świeży (Bśw – 46,20%, a nie las świeży), dalej plasują się las mieszany świeży (LMśw – 29,95%) oraz bór mieszany świeży (BMśw - 27,43%). Nadal wysokim udziałem drzewostanów ponad 100-letnich odznacza się typ siedliskowy lasu świeżego (Lśw – 25,24%).

Na terenie Nadleśnictwa Nowe Ramuki drzewostany, w których nie zaplanowano zadań gospodarczych stanowią 24,92% pow. leśnej zalesionej – BRAK WSKAZAŃ (występuje również areał powierzchni pozostawionych zupełnie bez zadań gospodarczych tworzony przez bagna, rowy, łąki czy jeziora) – obszary te stanowić będą enklawy dla gatunków ptaków oraz pozostałych grup zwierząt przez cały okres obowiązywania dokumentacji. Dodatkowo ogólnopolska tendencja zwiększania się udziału martwego drewna w Lasach Państwowych (przeciętna ilość martwego drewna wg. Wielkoobszarowej Inwentaryzacji Stanu Lasów w roku 2010 to 5,7 m³/ha, natomiast wg. danych WISL 2015 w obszarze całego kraju znajduje się przeciętnie ok. 6,0 m³/ha) pozwala na prognozowanie zwiększania się również zasobów przyrodniczych w tym aspekcie. W Nadleśnictwie Nowe Ramuki w ostatniej dekadzie ilość martwego drewna wzrosła z 6,03 m³/ha do 10,53 m³/ha. Zachowanie obszarów starodrzewi (drzewostany ponad 100-letnie) również ma znaczny wpływ na utrzymanie właściwej powierzchni i stanu biotopów dla gatunków związanych ze starszymi lasami (np. muchołówki, dzięcioły, duże ptaki drapieżne). W związku z przewidywanym przynajmniej zachowaniem d-stanów ponad 100-letnich na obecnym poziomie – zakłada się brak negatywnego oddziaływania na gatunki zwierząt w tym aspekcie.

W dokumentacji urzędzeniowej gospodarka leśna dostosowana jest do potrzeb siedliska, a składy odnowieniowe wskazane w planach dają wskazówkę do właściwego, zgodnego z typem siedliskowym odnowienia powierzchni leśnych. W celu ochrony ekosystemów leśnych ustala się utrzymanie ciągłości i trwałości kompleksów leśnych (zapobieganie ich fragmentacji), sprzyjanie tworzeniu zwartych kompleksów, zwiększanie różnorodności biologicznej, pozostawianie drzew o charakterze pomnikowym, dziuplastych oraz części drzew obumarłych a także zachowanie cieków, mokradeł, polan muraw, siedlisk wilgotnych i bagiennych – zachowanie bioróżnorodności siedlisk. Wartościowe siedliska żyzne oraz leżące w strefie jezior czy rzek zostają pozostawione bez rębni zupełnych, co wspomaga utrzymanie ich naturalnego charakteru. Mając na uwadze charakter planowanych zabiegów można stwierdzić, że projektowane na omawianym terenie działania nie wpłyną znacząco negatywnie zarówno na obecny, jak i przyszły stan ekosystemów leśnych na terenie obszaru.

Ewentualne zmniejszenie miejsc bytowania gatunków ptaków preferujących starsze drzewostany, zastępowane jest w obszarach sąsiednich w wyniku starzenia się drzewostanów. Ptaki (ale również inne grupy zwierząt) mają zatem możliwość migracji na pobliskie tereny o podobnych warunkach. Planowanie urzędzeniowe zmierzające do wzrostu zasobów drzewnych prowadzone jest w oparciu o szereg wytycznych i zasad sprzyjających wzrostowi bioróżnorodności. Technologia wykonywania prac w leśnictwie powoduje, że są one rozłożone w czasie i przestrzeni, co zapewnia zachowanie populacji tych gatunków we właściwej liczebności oraz utrzymanie ich siedlisk.

Planując gospodarkę leśną na terenie Nadleśnictwa Nowe Ramuki uwzględniono zapisy zawarte w Planach Zadań Ochronnych dla ww. 4 obszarów Natura 2000, dotyczące konieczności ochrony przedmiotów ochrony oraz ich siedlisk. Szczegółowa analiza wpływu gospodarki leśnej została przedstawiona na str. 114-140 POŚ. Jak zauważono na str. 131 POŚ w odniesieniu do miejsc występowania gatunków ptaków stanowiących przedmiot ochrony w obszarze, które zinwentaryzowano w odległości od wydzieleń należy mieć na uwadze, iż zasięg działań przewidzianych w projekcie PUL i ich realizacja nie mają charakteru rozległego i dalekosiężnego. Realizacja zapisów projektu PUL nie stanowi zatem

bezpośredniego zagrożenia dla utrzymania ww. populacji we właściwym stanie ochrony na terenie obszaru. Stopień intensywności zaplanowanych w PUL zabiegów gospodarczych nie będzie generować znaczących, negatywnych zmian stopnia uwilgotnienia, struktury drzewostanów czy też warunków świetlnych w nich panujących. Z tego względu, wpływ realizacji zapisów projektu PUL na pozostałe gatunki stanowiące przedmiot ochrony w obszarze uznano za znikomy i pomijalny. Przeprowadzona analiza nie wykazała negatywnych oddziaływań zapisów planu urządzenia lasu na środowisko oraz integralność obszarów Natura 2000 oraz obszarowych form ochrony przyrody.

Rozkład udziałów w poszczególnych grupach wieku odbiega od układu normalnego (wyraźne przesunięcie w kierunku starszych grup wiekowych). Młode drzewostany do 40 lat stanowią aktualnie 17,79%, poszerzając tę grupę o drzewostany do lat 50 otrzymujemy udział na poziomie 20,66%. Wg. przewidywań udział tej grupy pod koniec obowiązywania projektu PUL spadnie – udział d-stanów do 50 lat wynosił będzie ok. 18-19%. Natomiast na stałym, wysokim poziomie utrzymuje się udział drzewostanów starszych (ponad 100 lat) który wynosi ponad 30%, zarówno aktualnie jak i pod koniec obowiązywania projektu dokumentu. Do grupy tej nie zostały wliczone KO oraz KDO, jednak jak można zauważyć pod koniec obowiązywania dokumentacji w związku z zastosowaniem złożonych, „długookresowych” rębni następuje wzrost udziału Klasy Odnowienia tj. *drzewostanów, które osiągnęły wiek dojrzałości do odnowienia i w których rozpoczęto proces odnowienia rębniami złożonymi, a jednocześnie występuje w nich młode pokolenie o pożądanym składzie gatunkowym i dobrej jakości oraz odpowiednim pokryciu*. Obszary starodrzewów zapewniają bazę siedliskową, bytową i pokarmową dla wielu grup zwierząt (bezkręgowce, ptaki oraz małe i duże ssaki), ich znaczny udział zapewnia również odpowiednią bazę martwego drewna, w różnych stadiach rozpadu. W związku z pozostawieniem udziału starodrzewów na wysokim poziomie, gatunki ptaków związane z tym typem środowiska (muchotłówki, dzięcioły, ptaki drapieżne, sowy) znajdują odpowiednie dla siebie nisze w ekosystemie leśnym. Należy mieć na uwadze odwracalność procesu zmian w drzewostanach, zabiegi gospodarcze prowadzą do krótkotrwałych, w skali życia lasu, przekształceń a bliższe spojrzenie pod względem przestrzenno-czasowym pozwala stwierdzić, iż stosowana gospodarka nie tylko zachowuje strukturę wiekową (a tym samym zasób siedlisk) dla gatunków ptaków i zwierząt chronionych jak również skutkuje powstaniem nisz dla gatunków związanych z innymi biotopami.

Analizując rozmieszczenie i liczebność gatunków chronionych na terenie Nadleśnictwa Nowe Ramuki należy zauważyć, że największa koncentracja ich występowania występuje na terenie rezerwatu „Las Warmiński”, co związane jest bezpośrednio z udziałem ponad 70% starodrzewu w granicach ww. formy ochrony przyrody. Duże nagromadzenie (o wiele mniejsze niż na terenie ww. rezerwatu) zauważalne jest również od strony północno-zachodniej i południowo-wschodniej od jeziora Łańskiego. Rezerwuarem występowania gatunków chronionych są zatem okolice jeziora Łańskiego i rezerwat przyrody „Las Warmiński”, w którym występują również strefy ochrony całorocznej bielik i rybołowa.

Należy zatem stwierdzić, że pomimo realizacji zaprojektowanych zabiegów, w tym głównie użytkowania rębego, struktura wiekowa drzewostanów nie zmieni się istotnie. Tym samym nie zmieni się dostępność biotopów i pula siedlisk determinowana wiekiem drzewostanów. Zmiany w udziale poszczególnych klas wieku będą korzystne z punktu widzenia zachowania trwałości lasu. Zmiana struktury wiekowej nie wpłynie również negatywnie na stan środowiska przyrodniczego i nie zmieni warunków do trwania populacji gatunków zasiedlających lasy nadleśnictwa. Zmiany i fluktuacje, niewątpliwie zauważalne lokalnie, w szerszej perspektywie czasowej i przestrzennej nie wpływają negatywnie na

ocenę skutków środowiskowych realizacji Planu. Kluczowym zagadnieniem jest więc ocena jakościowa i czasowa zmian jakie zajądą w ekosystemie po realizacji przewidzianych wskazań gospodarczych.

Głównym źródłem zmian, które stanowią o jakości i dostępności siedlisk w ekosystemie leśnym, są zabiegi gospodarcze prowadzące do przekształceń struktury drzewostanów, tj.: rębnie, odnowienia i pielęgnacja. Zabiegi te, mające wprowadzić na celu zachowanie trwałości lasu i zachodzących w nim procesów, stanowią istotną i gwałtowną ingerencję, zaburzającą funkcjonalną i strukturalną sieć powiązań pomiędzy komponentami ekosystemu. Najbardziej znaczące pod tym względem są rębnie, szczególnie zaś rębnie zupełne. Jednak stosowane obecnie sposoby gospodarowania, uwzględniające potrzebę ochrony różnorodności biologicznej sprawiają, że zmiany te oddziałują lokalnie a ich charakter jest odwracalny. Pod tym kątem przeanalizowano potencjalny wpływ realizacji Planu urządzenia lasu na różnorodność na poszczególnych jej poziomach organizacji. Rozpatrując sumaryczne oddziaływanie działań przewidzianych w Planie, w skali całego nadleśnictwa, należy wskazać, że nie generują one negatywnego wpływu w długiej perspektywie czasowej. Zmianie nie ulegnie powierzchnia ekosystemów leśnych, a tym samym dostępnych siedlisk. Okresowe i lokalne zmiany wywołane realizacją cięć poprzez rębnie złożone czy zupełne (projektowane na uboższych siedliskach) kompensowane są sukcesywnym odnowieniem lasu na tych powierzchniach. Zarówno cięcia jak i odnowienia realizowane są z zastosowaniem wytycznych, które mają na celu łagodzenie skutków tej ingerencji. Tworzenie stref ekotonowych, zachowanie części drzewostanów w postaci biogrup do naturalnego rozpadu, pozostawianie drzew o wyjątkowych cechach pokroju i znaczeniu biocenotycznym przyczyniają się do ochrony walorów krajobrazowych i przyrodniczych. Zapisy Planu nie przewidują ingerencji w siedliska nieleśne, tym samym są neutralne dla ekosystemów i siedlisk niezwiązanych z lasami. Nie powodują zmian ich powierzchni ani pełnionej funkcji. Realizacja Planu nie spowoduje zmniejszenia różnorodności biologicznej na poziomie krajobrazowym. Nawet sztucznie stworzone siedliska powstałe na powierzchniach upraw, czy po zrębach okresowo pozbawione drzewostanu zasiedlane są przez zespoły gatunków, które podlegają procesom naturalnym. Są to często gatunki, które w innym przypadku, bez okresowych modyfikacji struktury drzewostanu, nasłonecznienia, wilgotności itp. nie miałyby możliwości zasiedlenia tych powierzchni.

Zróżnicowane preferencje siedliskowe oraz bogactwo gatunkowe ugrupowań ptaków zasiedlających lasy, sprawiają, że stanowią one grupę kręgowców, która najszybciej reaguje na zmiany w siedliskach spowodowane realizacją zabiegów gospodarczych. Z tego powodu wiele badań dotyczących wpływu gospodarki leśnej na różnorodność gatunkową opiera się na ugrupowaniach ptaków. Badania te potwierdzają przewidywaną utratę siedlisk, spowodowaną pozyskaniem drewna, w odniesieniu do gatunków typowych dla wnętrza lasu, zwłaszcza związanych ze stadiami dojrzałymi. Z drugiej strony powstające w wyniku pozyskania zręby i gniazda sprzyjają gatunkom związanym z wczesnymi stadiami sukcesji (Keller i in. 2003).

Wobec powyższego wnioskowanie co do wpływu realizacji PUL powinno opierać się w dużej mierze na zmianach długoterminowych, które może on generować w środowisku. Na puli różnorodnych siedlisk dostępnych dla grup lub poszczególnych gatunków. Gospodarka leśna opiera się m.in. na założeniu stałej dostępności powierzchni drzewostanów w różnych klasach wieku, co powinno tym samym warunkować stałą dostępność siedlisk dla organizmów związanych z poszczególnymi stadiami. Tezę tę potwierdziły badania w borach północnej Szwecji (Edenius i Elmberg 1996). Wykazano niewielki, negatywny wpływ

zabiegów gospodarczych na ptaki, gdzie powierzchnie realizowanych zabiegów stanowią znacznie mniejszą część dużych kompleksów leśnych. Ważnym elementem oceny wpływu realizacji PUL na różnorodność biologiczną siedlisk leśnych jest zasobność martwego drewna. W Nadleśnictwie Nowe Ramuki, na podstawie oceny parametrów tego komponentu na powierzchniach próbnych, średnia wartość martwego drewna w drzewostanach wynosi 10,53 m³/ha.

Uzyskany wynik plasuje Nadleśnictwo Nowe Ramuki na granicy średniej wartości wszystkich lasów w Polsce, która wynosi 10,5 m³/ha (WISL 2023). Można prognozować, że przy prowadzonym sposobie gospodarowania, pozostawieniu części drzewostanów bez zabiegów oraz stosowaniu zaleceń zawartych w POP, ilość martwego drewna będzie wzrastać. Jak wskazano na str. 45 POP, całkowita powierzchnia drzewostanów ponad 100-letnich, które są rezerwuarem martwego drewna, wynosi obecnie około 5891,12 ha co stanowi 37,65% powierzchni leśnej.

Biorąc pod uwagę, że ok. 50% różnorodności biologicznej lasu związana jest z martwym drewnem, realizacja PUL będzie miała pozytywny, długoterminowy wpływ na zespoły organizmów, jak też na stan zachowania siedlisk. Podkreślić należy, iż przedstawiane zalecenia i sposoby ograniczania negatywnego wpływu mają na celu umożliwienie zachowania szerokiego spektrum gatunków, w zakresie odpowiadającym poszczególnym, różnorodnym ekosystemom i przy ich zastosowaniu przewidywane jest zachowanie różnorodności gatunkowej organizmów właściwych tym ekosystemom.

Zaplanowane zabiegi obejmą jedynie część ze znanych stanowisk gatunków chronionych, a większość gatunków ma możliwość zmiany miejsca pobytu, na teren biotopów nieobjętych użytkowaniem rębny. Nie powinna zatem zaistnieć sytuacja, która spowodowałaby istotny ubytek w liczebności i kondycji ich populacji.

Dla wszystkich siedlisk dokumentacja urzędzeniowa zawiera zapisy dotyczące dobrej praktyki leśnej (Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 27 marca 2023 roku w sprawie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej (Dz. U. 2023 poz. 672) przejawiającej się np. poprzez niestosowanie rębni zupełnych w okolicach źródeł, jezior, rzek a także torfowisk i bagien śródlęśnych – co zminimalizuje oddziaływanie na siedliska na obszarach podmokłych czy wzdłuż rzek, będące cennymi siedliskami przyrodniczymi, a także siedliska gatunków chronionych ptaków, płazów i gadów. Przy występowaniu terenów bagien lub mokradeł stosowany jest brak zabiegów lub złagodzenie i ograniczenie pozyskania.

Reasumując należy stwierdzić, że zaplanowane prace gospodarcze, po uwzględnieniu działań ochronnych przewidzianych dla stwierdzonych gatunków roślin i zwierząt, nie powinny wpłynąć negatywnie na zachowanie ich populacji we właściwym stanie ochrony.

Na podstawie art. 55 ust. 4 ustawy z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* zwracam się z prośbą o przekazanie PUL dla Nadleśnictwa Nowe Ramuki na lata 2025-2034 po zatwierdzeniu wraz z podsumowaniem.

Regionalny Dyrektor
Ochrony Środowiska
w Olsztynie
Agata Moździerz
/podpis elektroniczny/